

PO WOJNIE AFTER THE WAR

W dniu wyzwolenia Częstochowy spod okupacji niemieckiej na terenie miasta przebywało około 5200 Żydów, wśród nich tylko 1518 byłych mieszkańców miasta. Żydzi pochodzący z innych miast i państw opuścili Częstochowę wkrótce po zakończeniu wojny. Próba odbudowy żydowskiego życia religijnego i politycznego w powojennej Częstochowie nie powiodła się.

When Częstochowa was liberated there were about 5,200 Jews within the city limits. Only 1,518 of them were former residents of the city. Jews from other cities and countries left Częstochowa shortly after the war. An attempt to reconstruct Jewish religious and political life in the city after the war failed.

01 45 22
10 listopada 5

6544/145.

Do

Centralnego Komitetu Żydów Polskich

Warszawa-Praga

ul. Szeroka Nr. 5

Na pismo z dnia 5 bm. EM.L.p. 4288 komunikuje, iż
stan żydów na dzień 1.X.1939r. w Częstochowie wynosił
36.112 osób.

Danych według podziału na płeć i wiek Zarząd
Miejski nie posiada.

PREZYDENT MIASTA:

Wojciech
/-/ Dr. T. J. Wolański

Stowarzyszenie Żydów Religijnych
1.4.45

Dnia 1 kwietnia 1945 r. odbyło się walne zebranie żydów religijnych m. Częstochowy, celem utworzenia "Żydowskiego Zrzeszenia Religijnego"

Porządek dzienny był następujący:

1. Zagajenie
2. Wybór przewodniczącego posiedzenia
3. Przemówienia na temat konieczności Zrzeszenia
4. Wybory zarządu i rabinatu
5. Odczytanie okólnika Min. Adm. Pub.
6. Wolne wnioski.

Zebranie zagał ob. Rozenzweig, który wyjaśnił cel zebrania i zaprosił jako przewodniczącego ob. Edelista Noego.

Przewodniczący zabiera głos i podkreśla przełomową chwilę dzisiejszego zebrania. Po przerwie 6 lat- życie religijne, które było przez cały czas wojny zabronione, zostaje dzisiaj odnowione. Po oddaniu czci ofiarom okupanta przez jednogminutową ciszę i powstania z miejsc przechodzi do dalszych punktów porządku dzien..

Głos zabiera H. Rajzman, który w dłuższym przemówieniu omawia tragedię żydowską podczas okupacji i konsekwencje, które muszą być wyciągnięte przez Żydostwo. Wspomina o obowiązku ogółu religijnego, który musi zorganizować na nowo życie społeczeństwa na torach Tory i religij.

Ob. Rajzman czyta i tłumaczy okólnika Min. Adm. Pub.

Przewodniczący przyjmuje listy kandydatów na członków zarządu.

Wybrani zostali jednoglosnie :

1. Edelist Noe Al. Wolności 19
2. Landau CH. Al. N. M. P. 8
3. Weisler B. N. Garbaldiego 18
4. Zander Icek Al. N. M. P. 30
5. Rajzman H. " " 10
6. Reicher L. " " 30
7. Dorfsgang A. " " 8
8. Rozenzweig M. " " 22
9. Hasenfeld M. " " 28
10. Konecpoler D. Al. Wolności 19
11. Granek Sz Warsz. 41

Na wniosek ob. Edelista jako rabin m. Częstochowy zostaje wybrany Weisler Eliasz Nisen.

Po dłuższej dyskusji, w której brali udział ob. ob. Dorfsgang, Rapaport i wielu innych, przewodniczący zamknął posiedzenie.

Podpisy zebranych:

1. Landau Ch. Al. N. M. P. 8
2. Edelist N. Al. Wolności 19
3. Rajzman H Al. N. M. P. 10
4. Zylberman J. Garbaldiego 28
5. Zander I Al. N. M. P. 30
6. Hersztenberg P. Garbaldiego 28
7. Weisler B. N. Garbaldiego 18
8. Landsman J. " " 28
10. Reicher L. Al. N. M. P. 30
11. Konecpoler D Al. Wolności 19
12. Dorfsgang A. Al. N. M. P. 8
13. Weinberg I. Garbaldiego 28
14. Aronowicz A. " " " 28
15. Diamant " " " 28

1 Krinta David Śląska 6

Ch. Landau
Edelist Noe
Rajzman
Zylberman
Zander
Hersztenberg
Weisler
Landsman
Reicher
Konecpoler
Dorfsgang
Weinberg
Aronowicz
Diamant
Krinta

Ruiny małego getta
Ruins of the Small Ghetto
zb. ŻIH

Ekshumacja ofiar likwidacji małego getta, rok 1945
Exhumation of the victims of the Small Ghetto liquidation, 1945
zb. ŻIH

Pochówek szczątków ofiar w masowym grobie
na cmentarzu żydowskim
Burial of the remains of victims
in a mass grave in the Jewish cemetery
zb. ŻIH

Pomnik sześciu partyzantów członków ŻOB-u, wkrótce po wojnie
The grave of six young fighters, members of the Jewish Battle Organization (ŻOB), shortly after the war
zb. ŻIH

**PREZYDENT
MIASTA CZĘSTOCHOWY**

Nr. O. - 2136/45

**Zwalczanie objawów
antysemityzmu.**

Częstochowa, dnia 21. kwietnia 1945 roku.

Do

**Obywateli Naczelników Wydziałów
Zarządu Miejskiego**

i Kierowników Instytucji Miejskich

w/m

Ministerstwo Administracji Publicznej w zarządzeniu swoim z dnia 21. III. br. Nr. 3208/174/45 podkreśla między innymi, co następuje:

"Z 3 1/2 - milionowej mniejszości żydowskiej w Polsce przedwrześniowej pozostały na ziemiach Białej po okupacji hitlerowskiej tylko resztki. Dzisiaj przebywa w/g danych Centralnego Komitetu Żydów Polskich zaledwie kilkadziesiąt tysięcy Żydów w Polsce.

Stan materialny tej nielicznej garstki jest bardzo ciężki. Żydzi wszystko stracili. Wyszli z obozów hitlerowskich, z lasów i bunkrów chorzy, obdarci, bosi, bez pieniędzy i dachu nad głową.

Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej godnie kontynuuje zaczęta przez PKWN w Lublinie politykę walki z antysemityzmem w społeczeństwie polskim, Rząd Tymczasowy przywrócił równouprawnienie Żydom i spieszy z pomocą doraźną dla ofiar hitleryzmu. Jest to integralna część wielkiego historycznego dzieła odbudowy demokracji i w pewnej mierze zadośćuczynienie za niesłychaną w dziejach ludzkości martyrologię ludności żydowskiej w Polsce.

Niestety linia polityczna Rządu nie jest przestrzegana, wzgl. nie napotyka na pełne zrozumienie we wszystkich ogniwach administracji państwowej. Ma to swoje przyczyny z jednej strony w spuściźnie po okupacji hitlerowskiej, której się udało zatruć poważany odłam społeczeństwa polskiego jadem antysemityzmu, z drugiej strony w działalności elementów wrogich, które przedostały się do aparatu państwowego.

Dokument z 1945 r. mówiący o zwalczaniu antysemityzmu i poprawie obsługi przez urzędników Zarządu Miejskiego obywateli żydowskich, strona pierwsza

A document from 1945 against anti-Semitism and the improvement of services offered by the City Council to Jewish citizens – page one

zb. APCz

Do Wydziału Narodowościowego Dep. Politycznego M. A. P.
od pewnego czasu napływają zażalenia jakoteż informacje świad-
czące, że nastroje antysemityczne przybierają na sile i zagrażają
bezpieczeństwu obywateli narodowości żydowskiej. Nieodosobnione
są wypadki szykan a nawet morderstw dokonanych na ludności żydow-
skiej.

Następstwem przytoczonego stanu rzeczy jest wybitne po-
gorazenie nastrojów wśród ludności żydowskiej, pesymizm, nieufność
wobec władz".

W konsekwencji tego Ministerstwo Administracji Publicznej
wskazuje na konieczność uzdrowienia istniejącego stanu rzeczy.

W związku z tym proszę Obywateli Naczelników Wydziałów
i Kierowników instytucji miejskich o osobiste wpływanie na pod-
legły im personel w kierunku należytego traktowania obywateli
narodowości żydowskiej zarówno przy załatwianiu ich jako stron
bezpośrednio, jako też spraw tych obywateli dotyczących.

PREZYDENT MIASTA

Otrzymują:

Wydział Ogólny
" Gospodarczy
" Przemysłowy
" Finansowy
" Techniczny
" Administracyjny
" Oświaty i Kultury
" Aproprowizacji i Handlu
" Zdrowia
" Opieki Społecznej
Publiczny Miejski Szpital Powsz.
Rzeźnia Miejska
Miejska Straż Pożarna
Wodociągi i Kanalizacja
Betondownia Miejska

Dokument z 1945 r. mówiący o zwalczaniu antysemityzmu i poprawie obsługi
przez urzędników Zarządu Miejskiego obywateli żydowskich, strona druga

A document from 1945 against anti-Semitism and the improvement of services
offered by the City Council to Jewish citizens – page two

zb. APCz

Żydowski Dom Dziecka przy ulicy Krótkiej 23.
 Posiłek dzieci w ogrodzie, rok 1945
 The Jewish Orphanage at 23, Krótka Street.
 Children having a meal in the garden, 1945
 zb. ŻIH

Zajęcia wychowania fizycznego w Domu Dziecka, rok 1945
 Physical education at the Orphanage, 1945
 zb. ŻIH

9.

Do ogółu społeczeństwa miasta Częstochowy
i powiatu częstochowskiego.

Dokonywany w Kielcach mord na czebach kilkudziesięciu Żydów jest w swej istocie zbrodnią tak potworną, że przeraża ona wszystkich uczciwie myślących w Polsce.

Fanatyzm i ciemnota zostały sprekwane do tej zbrodni przez czynniki, które dla swych celów politycznych, godzących w najżywniejsze interesy Państwa i Narodu, chcą wytworzyć w kraju stan ciągłego wrzenia, ekscesów i walk bratobójczych.

Mord kielecki nie jest pierwszym dziełem ludzi, których sumienia obciążone są złamaniem zbrodni popełnionych na współbraciach, ale stanowi ukoronowanie tych zbrodni i dopełnia miarę cierpliwości całego społeczeństwa w oczekiwaniu na spamiętanie się tych ludzi.

Dłatego społeczeństwo polskie w żadnym wypadku, jeżeli czuje się współodpowiedzialnym za losy kraju, stoi na gruncie postrzegania godności człowieka oraz jego praw do życia nie chce nigdy i nie chce dalszych mordów współobywateli, nie może pozostać obojętna wobec zbrodni dokonywanej w Kielcach.

Przeciwnie powinno ono potępić z całą stanowczością i bezwzględnością winnych dokonania zbrodni kieleckiej, ale równie stanowczo i bezwzględnie potępić tych wszystkich, którzy stwarzają w Polsce taką atmosferę, której następstwem jest ta zbrodnia i mogą być zbrodnie dalsze.

Ogół społeczeństwa musi dzisiaj już wyraźnie powiedzieć, że dalszych zbrodni i walk bratobójczych nie chce, że chce mu się intencje i cele tych nieodpowiedzialnych czynników politycznych, które stwarzają atmosferę mordów, ekscesów i zamieszek w kraju i, że czynnikiem tym przeciwstawia wszystkie

./.

- 2 -

10.

rozprężalne siły dla obronyładu wewnętrznego w Państwie życia współobywateli i rozpoczętego dzieła odbudowy Ojczyzny.

W tym rozumieniu my, przedstawiciele wszystkich warstw ludności miasta Częstochowy i powiatu częstochowskiego, podnosząc z uznaniem fakt wydania edyktu przez Najwyższego Dostojnika kościelnego naszej diecezji i przedstawiciela władz, zwanymi społeczeństwo Częstochowy i powiatu częstochowskiego już nie tylko do potępienia moralnych i faktycznych sprawców zbrodni kieleckiej, lecz do przeciwstawienia się wszystkim rozprężalnymi środkami usiłowaniami wszelkim wywołania u nas jakiegokolwiek zamieszek i ekscesów.

Wzywamy społeczeństwo do przeciwdziałania poczynaniom tych, których nieczym celem działania politycznego jest przewlekowanie obalonych i nieświadomych do zbrodni i wytworzenia kłamstwa, które zbrodnie mogą spowodować lub do niej doprowadzić.

Częstochowa, dnia 8 lipca 1946 r.

Ks. dr. Teodor Kubina, Biskup i Ordynariusz Diecezji Częstochowskiej.
Ks. A. J. Jędrzejowski,
Ks. dr. Marekowska, redaktor tygodnika katolickiego "Niedziela"
dr. Władysław Jarek
Franciszek Rachwał, dyrektor Oddziału Banku Handlowego
Zbigniew Kosiński, wiceprekurator
Leon Lemke,
Maksymilian Kams, przedstawiciel Społec.
W. Iwanicki, wiceprekurator

Jan Gruszczyński, adwokat,
Władysław Bielebradek, adwokat,
Józef Zeglicki,
L. Zychliński, Prezes Sądu Okręgowego
A. Keller, Wiceprezes Sądu Okręgowego
J. Wileczyński,
S. Wiszniewski, Wiceprezes Sądu Okręgowego,
dr. T. B. Berkowski,
Fr. Jankowski, Prezes Stowarzyszenia Kupców Polskich
J. Neyman, dyrektor Komunalnej Kasy Oszczędności
M. Idzikowski, adwokat.
Zygmunt Kik, dyrektor Spółdzielni Rolniczo-Handlowej
Kazimierz Piasek, kierownik S.G.S. "Jedność"
mgr. Adam Wysocki

Apel do mieszkańców Częstochowy potępiający mord w Kielcach, podpisany przez biskupa częstochowskiego ks. Teodora Kubinę i przedstawicieli władz lokalnych

An appeal signed by Częstochowa Bishop Teodor Kubina and local authorities condemning the Kielce pogrom
zb. APCz

Prezydent Miasta Częstochowy
Nr. O. 2153/1/446

Częstochowa, dnia 9 lipca 1946r.

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Kielcach

Donoszę, że w związku z masowym mordem w Kielcach wydałem wszystkie konieczne zarządzenia i przedsięwzięciem wszelkie środki ostrożności dla zapobieżenia zaistnieniu ewentualnych ekscesów w Częstochowie.

W szczególności odbyłem dnia 7 bm. dwukrotnie konferencje z Ordynariuszem Diecezji, Biskupem Ks. Dr. Teodorem Kubiną, który podpisał zaproponowaną mi przeze mnie odezwę do ogółu społeczeństwa miasta Częstochowy. Odezwę ta, której odpis przedkładam, została umieszczona w "Głosie Narodu" dnia 8 bm., a w dniu dzisiejszym zostanie rozplakatowana we wszystkich dzielnicach miasta.

Na skutek moich przedstawień Ks. Biskup Kubina nakazał całemu duchowieństwu w Częstochowie wezwanie z ambony dnia 7 bm. ludności do niedawania posłuchu żadnym wersjom o istnieniu mordów rytualnych oraz do przeciwdziałania wszelkim możliwościom wywołania ekscesów antyżydowskich w mieście.

Osobliście Ks. Biskup Kubina w czasie odczytywania listu pasterskiego na Jasnej Górze wieczorem dnia 7 bm. potępił winnych zbrodni w Kielcach, stwierdził, że mord rytualny nie istnieje i wezwał wiernych, ażeby w swych środowiskach uczynili wszystko w kierunku niedopuszczenia do jakichkolwiek wystąpień przeciw żydowskich.

Dnia 8 bm. zwołałem konferencję przedstawicieli inteligencji miasta Częstochowy, na której podkreśliłem, że

inteligencja winna zejść wobec wydarzeń w Kielcach postawą czynnik, który przyczynić się może w dużym stopniu do pacyfikacji umysłów, podekscytowanych zarówno tymi sądzieniami, jakoteż szerszoniem w związku z nimi wersjami.

W wyniku konferencji uchwalono rezolucję w brzmieniu przeze mnie przedstawionym. Rezolucja ta, której odpis załączam, zostanie ogłoszona w dzisiejszym numerze "Głosu Narodu" i wydana w formie odezw do rozplakatowania.

Było wybrano na konferencji 9-cio osobowy Komitet organizacyjny Ligi Obywatelskiej zwalczająca antysemityzmu.

Nazwa organizacji i zasadnicze wytyczne jej statutu zostaną ustalone na najbliższym zebraniu organizacyjnym.

W odniesieniu do nastrojów ludności na marginesie wydarzeń kieleckich donoszę, że zanotowano dotychczas w 4-ch wypadkach próby sprowokowania sążęd antyżydowskich. Próby te zostały w zarodku zlikwidowane.

Poza tym notowane są różnego rodzaju wersje o zaginięciu dzieci chrześcijańskich, znalezienie trupów tych dzieci itp., co wskazuje, że istnieje zorganizowana akcja, mająca na celu podburzanie umysłów ludności i wywołanie ekscesów.

Pewien konkretny punkt zaczepienia dla agitacji antyżydowskiej stanowi fakt znalezienia w dniu 18 czerwca br. w dołach cegielni "Helmana" przy ul. Kościelnej zwłok 15-letniej Krystyny Woźniak, która została uduszona i wrzucona do glinianek. Pod zarzutem popełnienia morderstwa na osobie tej dziewczynki został aresztowany Chil Teper, krawiec, zam. w przy ul. Wolności Nr. 15, który został przekazany władzom prokuratorskim i osadzony w więzieniu. Sekcja zwłok nie stwierdziła ani deflacji, ani też innych uszkodzeń ciała, poza oznakami uduszenia.

Załączników: 2.

List prezydenta Częstochowy o sytuacji w mieście w związku z pogromem kieleckim
Letter by Częstochowa Mayor referring to the situation in the city and the Kielce pogrom
zb. APCz

Klub Bundu
The Bund Headquarters
zb. TSKŻ w Częstochowie

Członkowie partii Bund, rok 1947
The Bund Committee, 1947
zb. TSKŻ w Częstochowie

Okręgowy Komitet Żydowski mieścił się przy Al. NMP 7
 District Jewish Committee, 7, NMP Avenue
 zb. TSKŻ w Częstochowie

Klub Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce, Jasnogórska 36
 Jewish Social-Cultural Society headquarters in Poland, Częstochowa, 36, Jasnogórska Street
 zb. TSKŻ w Częstochowie

Obchody X rocznicy wybuchu powstania w getcie w roku 1953
Tenth anniversary celebration of the ghetto uprising
zb. TSKŻ w Częstochowie

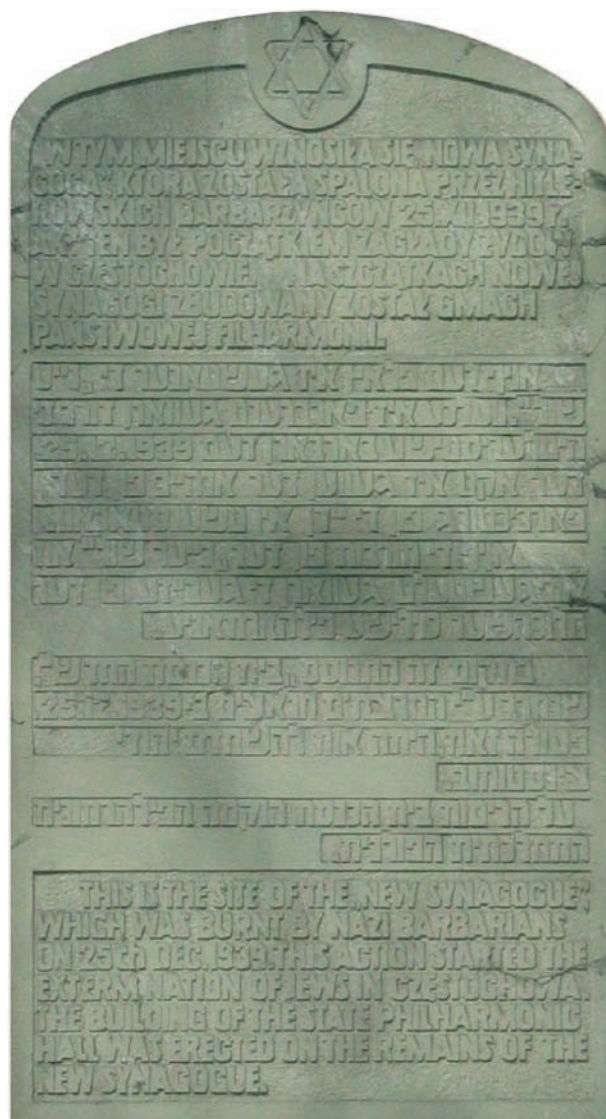

Uroczystości na cmentarzu żydowskim, rok 1962
Celebrations at the Jewish cemetery, 1962
zb. TSKŻ w Częstochowie

Tablica na pl. Bohaterów Getta umieszczona 20 IV 1993 roku z inicjatywy Prezydenta Miasta Tadeusza Wrony przy współudziale Arie Edelista

Plaque at the square of the Ghetto Heroes, placed April 20, 1993, on the initiative of Mayor Tadeusz Wrona with the collaboration of Arie Edelist
(Jerzy Piwowarski, fot.)

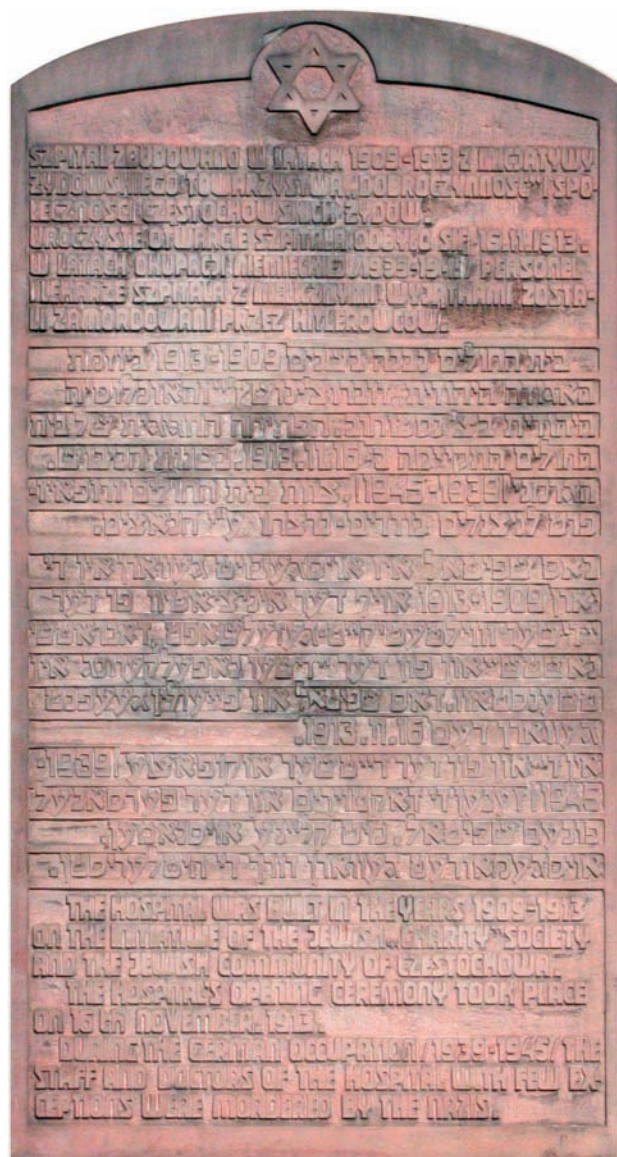

Tablica na budynku Filharmonii Częstochowskiej
Plaque on the Philharmonic Hall building
(Jerzy Piwowarski, fot.)

Tablica przy ul. Kawiej upamiętniająca masowe groby 2 tysięcy zamordowanych podczas wielkiej deportacji do obozu zagłady w Treblince we wrześniu i październiku 1942 roku

The plaque at Kawia street commemorating the mass grave of two thousand murdered during the mass deportations to the extermination camp in Treblinka in September and October 1942
zb. ŻIH

Tablica na ścianie Szpitala im. Rydygiera została umieszczona z inicjatywy Prezydenta Miasta Tadeusza Wróny 9 IV 1992 roku, powstała przy współudziale Arie Edelista, przewodniczącego Stowarzyszenia Żydów Częstochowskich w Izraelu

Plaque on the wall of the Jewish Hospital, placed on the initiative of Mayor Tadeusz Wróńa, April 9, 1992, with the collaboration of Arie Edelist, Chairman of the Association of Częstochowa Jews in Israel
(Jerzy Piwowski, fot.)